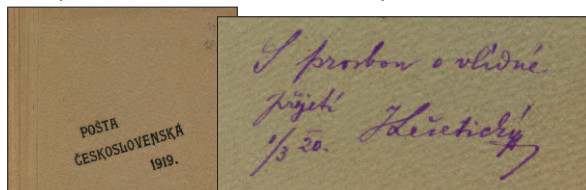

Zapeklitá tmavá 2 K Znak PČ 1919 (2)

Před dvěma lety jsme se ve Znalecké hlídce věnovali tmavé dvoukorunovce z našeho prvního přetiskového vydání (F 11/2011; článek je dostupný na www.FrantisekBenes.cz). Seznámili jsme se s její historií a ukázali si jeden z padělků, opatřený starými značkami a nabízený v zahraničí jako pravý. Zmínili jsme se i o zkusmých tiscích přetisku, provedených na její upotřebené exempláře, a o tom, že jsou někdy vydávány za skutečné razítkované známky. Dnes se k tomuto tématu vrátíme podrobněji.

FRANTIŠEK BENEŠ

Jak známo, tmavě modrá známka 2 K Znak PČ 1919 se vyskytuje ve dvou formátech, širokém a úzkém; druhý z nich pak v případě neupotřebených exemplářů patří mezi nejvzácnější československé rarity. Jejich náklad bývá uváděn společně: 76 kusů, což je odvozeno z „monografie“ J. Lešetického vydané v roce 1920, v níž výslovně uvádí, že „Čísła nákladová jsou naprosto autentická, ministerstvem pošt revidovaná“.

Čísła nákladová jsou naprosto autentická, ministerstvem pošt revidovaná a mohou býti bezpečným podkladem k stanovení obchodních cen rozvázných a nepřemrštěných, jak bych si přál, i oněch známek, jichž malý počet nemůže vystačiti pro miliony sběratelů celého světa.

17.* 2 K tmavomodrá 1 ² 76
18. II. typ (1917 červen) {
a. převracený přetisk
b. s letopočtem 19 9
c. velmi pos. př. (na pr. neb. dč.)

Časem se sice ukázalo, že řada údajů v této publikaci je nepřesných, ovšem vinu za to nemůžeme klást jen autorovi – zdá se, že mnohé „odlišnosti“, které se zanedlouho objevily na trhu, neunikly vinou nedostatečného dozoru pokoutně z tiskárny Haase (jejíž pověst „přetisková akce“ bezdůvodně poškodila), ale „byly zcizeny z kotelny pražské hlavní pošty, kde jako vyřazené měly být spáleny“ (F1/2001, s. 4).

Zda k nim patřily i tmavé dvoukoruny, přetisknuté už jako poštovně upotřebené, údajně pro ověření, zda bude na jejich tmavé barvě přetisk vůbec vidět, už dnes asi nezjistíme. Přístup k těmto obtížně zařaditelným známkám byl značně nejednotný, a to nejen mezi sběrateli, ale i mezi publicisty a znalci už za první republiky, pokračoval za protektorátu i po osvobození, a se článkem na toto téma se ve Filatelii můžeme setkat ještě v roce 1976 (s. 377). Jedni je považovali za zkusmé tisky, další za soukromě zhotovené výrobky, třetí o nich prohlašovali, že to vlastně nejsou ani známky.

Oblíbený katalog Ekstein je v roce 1939 oceňuje zhruba na čtvrtinu ceny známek standardních (ať už nerazítkovaných, či s razítkem čs. pošty - obě tyto kategorie hodnotí stejně).

PŘETISK: KORUNOVÉ HODNOTY (DRUH A)

Formát a (25 × 30 mm) úzký; [formát b (25³/₄ × 29 mm) široký :

Formát	2 K tmavomodrá	a	b
240 (244)	5000—	5000—	1250—
a) dtto, orazítkovaná*)	1200—	1250—	

*) U čís. 240 a 244 ○ se cena rozumí za kus razítkovaný před přetiskem (razítkem málo viditelným).

Dnes už budeme asi těžko měnit přístup, který k nim vznikl v průběhu bezmála sta let, a tak za nejdůležitější u každého zkoumaného exempláře považuji objasnění, zda jeho přetisk vznikl ze stereotypů používaných v té době k přetiskování v tiskárně Haase, a u razítkovaných tmavých dvojek pak i zjištění, zda se otisk razítka nachází *pod* přetiskem, nebo *na* přetisku, či zda jsou zde dokonce otisky dva, jeden pod (rakouský) a jeden nad přetiskem (československý).

Tento třetí případ je totiž poměrně častý. Neupotřebené známky této hodnoty jsou od počátku velmi vzácné, takže se zřejmě prakticky nestávalo, že by je majitel nechal orazítkovat. To se dělo pouze v případech, kdy mělo razítko zakrýt nějakou vadu, například lom, ztenčené místo v papíru apod. O předem razítkované zkusmé tisky však mezi sběrateli takový zájem nebyl, a tak se je podnikavci pokoušeli přesunout do kategorie známek upotřebených, tedy opatřených československým poštovním razítkem. Obvykle je nalepili na obálku nebo lístek papíru a na filatelistické přepážce požádali o provedení otisku, který by původní rakouské razítko co nejdokonaleji zakryl. To se dařilo s různými výsledky, častěji spíše méně, ale někdy poměrně dokonale.

Hirsch s Fraňkem ve své monografii (1936) takto dvakrát razítkované známky jednoznačně odsuzují jako padělký, jiní znalci k nim měli smířlivější postoj.

Například R. Gilbert známku na obrázku označil jako upotřebenou (značku však umístil o něco výše).

*přetisk na předem
opředené známce
č. 48aa Kaudrel.*

J. Karásek na zadní stranu výstřižku napsal (propisovací tužkou), že jde o přetisk na předem upotřebené známce. To je sice správné zjištění, protože už v malém zvětšení jasně vidíme, že pod černým československým otiskem razítka (provedeným *přes* přetisk) se nachází modrozelený otisk razítka rakouského (provedený *pod* přetiskem), ale nijak neřeší skutečnost, že jsou zde otištěna razítka dvě.

J. Mrňák měl pro tyto případy dokonce zvláštní přídavnou značku, svou značku znaleckou však umísťoval v poloze vyhrazené pro razítkovanou známku.

Na vyobrazeném případě však značka rovněž nevystihuje pravý stav věci, protože ve skutečnosti jde také o známku razítkovanou dvakrát, jak můžeme vidět na vyznačeném detailu. (Přidavná značka by pak musela znít asi takto: „Přetisk na předem razítkované známce, na níž bylo dodatečně otištěno další razítko.“)

R. Gilbert žádnou vysvětlující přídavnou značku nepoužíval, takže se vyskytuje řada zjevně předem upotřebených známek (tedy zkusmých tisků), označených jím jako známky standardně orazítkované, některé dokonce s dvojným razítkem. Aby dal najevo, že se známka čímsi liší, umísťoval svou značku zpravidla o něco výše (podobně jako u známek poškozených). Aby tuto skutečnost zakryli, dotiskovali pod ní některé podnikavci jinou, majetnickou či fantaskní značku, čímž chtěli vzbudit dojem, že Gilbertovi nezbylo nic jiného a svou značku *musel* dát výše. Není to však pravda, pokud by se na známce tato majetnická značka nacházela už před ověřením - a známka byla v pořádku, otiskl by RG svou značku vedle ní zleva.

Obě razítka (vlevo rakouské, vpravo čs.) vidíte v detailu.

Rozpoznání skutečného stavu je ve většině případů relativně snadné, jsou však známky, u nichž to vyžaduje podrobnější zkoumání. Patří k nim exemplář, který J. Karásek označil přídavnou značkou (z níž je však čitelné jen slovo „tisk“), ovšem svou značku znaleckou umístil v poloze určené pro zoubkované zkusmé tisky bez přetisku. Sama známka pak nese otisk nepochybně československého razítka, nacházející se na přetisku a zabírající zhruba třetinu její plochy. Vzhledem k tomu, že je úzkého formátu, majitele samozřejmě zajímalo, zda jde o známku standardní, tedy velmi drahou, nebo o mnohem levnější předem (a pak i dodatečně) orazítkovaný exemplář.

Známkou jsem naskenoval na 1200 dpi a zvětšil na ploché obrazovce monitoru, kde jsem v programu Photoshop zesvětlil tmavý odstín její modré barvy. Díky tomu bylo jasně vidět, že pod otiskem čs. razítka se nachází slabý otisk dalšího razítka, z logiky věci rakouského, v černozelené barvě. Přestože jej to československé téměř dokonale zakrývá, je z něj vidět nahoře kousek obloučku a vpravo dole stopy nápisu.

Známkou jsem tedy ověřil jako zkusmý tisk - i když kus pravdy Hirsch s Fraňkem v tomhle přece jen měli... A tak bychom se konečně měli zamyslet, jak tenhle zvláštní případ v budoucnu označovat přesněji. ■